

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:
19/858- 1- EKN

Deres ref.:

Dato:
06.05.2019

Innspill til Regjeringens handlingsplan for universell utforming

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) har som mandat å arbeide for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av bla kjønn, etnisitet, religion, alder, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og nedsatt funksjonsevne. LDO fører også tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis er i samsvar med de forpliktelsene Norge har etter FNs diskrimineringskonvensjoner, deriblant Konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

I april 2019 gav komiteen for Konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD- komiteen) anbefalinger på tiltak for hvordan norske myndigheter kan bekjempe diskriminering og oppnå likestilling på en rekke samfunnsområder, herunder sørge for et universelt utformet samfunn. Vi forutsetter at forpliktelsene i CRPD og komiteens anbefalinger legges til grunn for den nye handlingsplanen for universell utforming.

Eksisterende bygg og uteområder

LDO deler CRPD komiteens bekymring for at norske myndigheter enda ikke har en forpliktende opptrappingsplan med tidsfrister som sikrer finansiering for å realisere universell utforming for eksisterende bygg og uteområder. Norge er pålagt gjennom konvensjonen

(...) å treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre får tilgang til det fysiske miljøet, til transport, til informasjon og kommunikasjon, herunder informasjons- og kommunikasjonsteknologi og – systemer, og til andre tilbud og tjenester som er åpne for eller tilbys allmennheten, både i byene og i distriktene. Disse tiltakene, som også skal inkludere å identifisere og fjerne det som hindrer og vanskeliggjør tilgjengeligheten, skal blant annet gjelde for:

- a) *bygninger, veier, transport og andre innendørs og utendørs tilbud, herunder skoler, boliger, helsetjenestens lokaler og arbeidsplasser (...)*
(CRPD Artikkel 9)

I likestillings- og diskrimineringsloven (ldl) står det at *offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å oppfylle lovens formål* (ldl § 24) – som er *fremme likestilling og hindre diskriminering* – hvor *likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging* (ldl §1).

Det må settes konkrete tidsfrister i handlingsplanen for universell utforming på flere samfunnsområder herunder eksisterende bygg, bolig, transportmidler og infrastruktur.

Veikart for universell utforming av skoler

LDO er enig med et samlet Storting fra 2008 og med dagens regjering at skoler bør være en bygg-kategori som skal prioriteres.

LDO mener norske myndigheter må legge sterke føringer for en rask kommunal kartlegging av skoler og videre sørge for tilstrekkelige midler slik at alle skoler oppgraderes til å bli universelt utformet gjennom en systematisk og forpliktende opptrappingsplan.

Et veikart for universell utforming som er overlevert regjeringen fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet viser hvordan målet om at alle skoler skal være universelt utformet innen 2030, kan nås gjennom en systematisk og trinnvis gjennomføring av tiltak. En samfunnsøkonomisk analyse fra Oslo Economics og Vista utredning viser at universell utforming av grunnskoler lønner seg.

Veikart på flere samfunnsområder

Veikart for universell utforming av skolebygg er en god modell som kan utvides til alle typer bygg på flere sektorer, som i kultur- eller helsesektoren – og også bygg som rommer virksomheter som retter seg mot allmennheten (restauranter og cafeer etc) Det viktige er at en plan må inneholde tidsfrister og en realistisk finansieringsmodell i form av stimuleringsmidler, rentekompensasjonsordninger, gunstige lån eller direkte overføringer tilpasset pliktsubjektets ressurser og hvorvidt det er en offentlig eller privat aktør.

Universell utforming av arbeidsplasser

Arbeidsplasser er ikke dekket av kravet til universell utforming i likestillings- og diskrimineringsloven. Situasjonen i dag er blant annet at arbeidsplasser ikke har tilgjengelige IKT- systemer, noe som blant andre synshemmede er avhengige av for å kunne bruke disse verktøyene. Rullestolbrukere og andre bevegelseshemmede møter trapper, utilgjengelige kontorer, kantiner og pauserom.

Manglende universell utforming av IKT og fysiske forhold på et flertall av norske arbeidsplasser er derfor en faktor som bidrar til å opprettholde barrierer for sysselsetting av funksjonshemmede. I sine anbefalinger til Norge understreker CRPD komiteen viktigheten av at arbeidsplasser, inkludert IKT-systemene er universelt utformet. Tilgjengelige arbeidsplasser er en forutsetning for oppfyllelse av retten til arbeid.

Uforholdsmessighetsvurderingen i likestillings- og diskrimineringsloven (ldl)

Ldl gir enkeltindivider klagerett på manglende universell utforming av bygg og uteområder. En rundskriv fra 2010 la føringer for en innskrenkende tolkning av plikten til universell utforming. Det resulterer i at det kun er små justeringer i bygg og uteområder som ligger innenfor kravene før uforholdsmessige forhold slår inn. Nå som rundskrivet skal revideres, mener LDO at det også må legges føringer for at listen for uforholdsmessige forhold legges høyere. Loven og plikten til universell utforming har nå vart i over 10 år og som det også understrekes i forarbeidene, må loven håndheves strengere når man nå må anta at loven er mer kjent blant pliktsubjektene.

Retten til informasjon, varer og tjenester

Norge har forpliktet seg til å treffe alle lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak som er hensiktsmessige for å virkeliggjøre de rettigheter som er nedfelt i CRPD, herunder vurdere alle hensiktsmessige virkemidler som kan bidra til å bedre tilgjengeligheten. Etter LDOs vurderinger har ikke norske myndigheter truffet de lovgivningsmessige og administrative tiltak som er best egnet og mest hensiktsmessig for å virkeliggjøre funksjonshemmedes rettigheter med hensyn til tilgang til informasjon, varer og tjenester.

Hovedtilnærmingen i norsk lovverk for å oppnå tilgang til informasjon, varer og tjenester er krav om universell utforming av de fysiske forhold ved virksomheter som retter seg mot allmennheten. Det er ingen uttalte plikter om å tilby

personlig assistanse for å lette tilgangen til den faktiske tjenesten eller varen som tilbys utover mulige minimumsforpliktelse som kan utledes av ldl – § 8
Indirekte forskjellsbehandling

I sin første tilstandsrapport til FN og CRPD- komiteen skriver regjeringen:
Tilgang for alle til varer og tjenester er viktig. I Norge sikres tilgangen til varer og tjenester ved regler om universell utforming og individuell tilrettelegging i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og øvrig lovgivning, hjelpemidler og velferdsordninger

Etter Regjeringens skjønn synes vurderingen å være at det ikke er behov for noen utvidet tilretteleggingsplikt. De anser dagens lovverk og velferdsordninger i seg selv som tilstrekkelige virkemidler for å oppnå full deltagelse og ha tilgang til samfunnet. LDO er uenig i dette.

Vi viser her til vår nasjonale rapport¹ om retten til varer og tjenester.

Mange funksjonshemmede har ingen fordel av universell utforming, men trenger informasjon eller assistanse gitt av mennesker. Hvor det ikke er universelt utformet vil også noen ha behov for menneskelig assistanse. LDO mener forpliktelsene etter CRPD taler for at staten har plikt til å sikre at virksomheter og leverandører av tjenester som retter seg mot allmennheten, ved siden av dagens krav til universell utforming, også skal kunne yte nødvendig assistanse. Verken lovgivning om generell universell utforming eller individuell tilrettelegging som kun gjelder for skole, i arbeidsliv og kommunale tjenester, hjelpemidler eller velferdsordninger kan erstatte kontakt mellom mennesker og assistanse fra mennesker der dette er nødvendig.

---

¹ http://www.ldo.no/globalassets/brosjyrer-handboker-rapporter/rapporter_analyser/crpd--2013/crpd_informasjonvarertjenesterpdf_pdf.pdf